
Pashupatabrahma Upanishad

పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్

Document Information

Text title : Pashupatabrahma Upanishad

File name : pashupata.itx

Category : upanishhat, svara

Location : doc_upanishhat

Author : Vedic tradition

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : 77 / 108; Atharva Veda - Yoga upanishad

Latest update : August 12, 2000

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 14, 2022

sanskritdocuments.org

పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్

పాశుపతబ్రహ్మవిద్యాసంవేద్యం పరమాక్షరమ్ ।
పరమానందసమ్మూర్ణం రామచంద్రపదం భజే ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరజేస్తుష్టువాః సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥

స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

హరిః ఓం ॥ అథ హ వై స్వయంభూర్బ్రహ్మ ప్రజాః సృజానీతి కామకామో జాయతే
కామేశ్వరో వైశ్రవణః । వైశ్రవణో బ్రహ్మపుత్రో వాలఖిల్యః స్వయంభువం
పరిపృచ్ఛతి జగతాం కా విద్యా కా దేవతా జాగ్రత్తురీయయోరస్య కో దేవో యాని
తస్య వశాని కాలాః కియత్ప్రమాణాః కస్యాజ్ఞయా రవిచంద్రగ్రహాదయో భాసన్తే
కస్య మహిమా గగనస్వరూప ఏతదహం శ్రోతుమిచ్ఛామి నాన్యో జానాతి
త్వం బ్రూహి బ్రహ్మన్ । స్వయంభూరువాచ కృత్స్నజగతాం మాతృకా విద్యా
ద్విత్రివర్ణసహితా ద్వివర్ణమాతా త్రివర్ణసహితా । చతుర్మాత్రాత్మకోఙ్కారో మమ
ప్రాణాత్మికా దేవతా । అహమేవ జగత్త్రయస్యైకః పతిః । మమ వశాని సర్వాణి
యుగాన్యపి । అహోరాత్రాదయో మత్సంవర్ధితాః కాలాః । మమ రూపా
రవేన్తేజశ్చంద్రనక్షత్రగ్రహతేజాంసి చ । గగనో మమ త్రిశక్తిమాయాస్వరూపః
నాన్యో మదస్తి । తమోమాయాత్మకో రుద్రః సాత్వికమాయాత్మకో విష్ణు
రాజసమాయాత్మకో బ్రహ్మ ।
ఇన్ద్రాదయస్తామసరాజసాత్మికా న సాత్వికః కోఽపి అఘోరః

సర్వసాధారణస్వరూపః । సమస్తయాగానాం రుద్రః పశుపతిః కర్తా ।
 రుద్రో యాగదేవో విష్ణురధ్వర్యుర్వోతేన్ద్రో దేవతా యజ్ఞభుగ్
 మానసం బ్రహ్మ మాహేశ్వరం బ్రహ్మ మానసం హంసః
 సోఽహం హంస ఇతి । తన్మయయజ్ఞో నాదానుస్థానమ్ ।
 తన్మయవికారో జీవః । పరమాత్మస్వరూపో హంసః । అన్తర్బహిశ్చరతి
 హంసః । అన్తర్గతోఽనకాశాన్తర్గతసుపర్ణస్వరూపో హంసః ।
 షణ్ణవతితత్త్వతన్తువద్వ్యక్తం చిత్సూత్రత్రయచిన్మయలక్షణం
 నవతత్త్వత్రిరావృతం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాత్మకమగ్నిత్రయకలోపేతం
 చిద్గన్ధిబద్ధనమ్ । అద్వైతగ్రన్థిః యజ్ఞసాధారణాఙ్గం
 బహిరన్తర్వలనం యజ్ఞాఙ్గలక్షణబ్రహ్మస్వరూపో హంసః ।
 ఉపవీతలక్షణసూత్రబ్రహ్మగా యజ్ఞాః । బ్రహ్మాఙ్గలక్షణయుక్తో
 యజ్ఞసూత్రమ్ । తద్బ్రహ్మసూత్రమ్ । యజ్ఞసూత్రసంబన్ధి బ్రహ్మయజ్ఞః ।
 తత్స్వరూపోఽఙ్గాని మాత్రాణి మనో యజ్ఞస్య హంసో యజ్ఞసూత్రమ్ ।
 ప్రణవం బ్రహ్మసూత్రం బ్రహ్మయజ్ఞమయమ్ । ప్రణవాన్తర్వర్షతీ హంసో
 బ్రహ్మసూత్రమ్ । తదేవ బ్రహ్మయజ్ఞమయం మోక్షక్రమమ్ ।
 బ్రహ్మసన్ధ్యాక్రియా మనోయాగః । సన్ధ్యాక్రియా మనోయాగస్య లక్షణమ్ ।
 యజ్ఞసూత్రప్రణవబ్రహ్మయజ్ఞక్రియాయుక్తో బ్రాహ్మణః । బ్రహ్మచర్యేణ
 హరన్తి దేవాః । హంససూత్రచర్యా యజ్ఞాః । హంసప్రణవయోరభేదః ।
 హంసస్య ప్రార్థనాస్త్రీకాలాః । త్రికాలస్త్రీవర్ణాః । త్రేతాగ్న్యనుస్థానో యాగః ।
 త్రేతాగ్న్యత్మాకృతివర్ణోఙ్కారహంసానుస్థానోఽన్తర్యాగః ।
 చిత్స్వరూపవత్తన్మయం తురీయస్వరూపమ్ । అన్తరాదిత్యే జ్యోతిఃస్వరూపో హంసః ।
 యజ్ఞాఙ్గం బ్రహ్మసమ్మత్తిః । బ్రహ్మప్రవృత్తౌ తత్ప్రణవహంససూత్రేణైవ
 ధ్యానమాచరన్తి । ప్రోవాచ పునః స్వయంభువం ప్రతిజానీతే బ్రహ్మపుత్రో
 ఋషిర్వాలఖిల్యుః । హంససూత్రాణి కఠినంఖ్యాని కీయద్వా ప్రమాణమ్ ।
 హృద్యాదిత్యమరీచీనాం పదం షణ్ణవతిః । చిత్సూత్రస్మాణయోః స్వర్నిర్గతా
 ప్రణవధారా షడఙ్గలదశాశీతిః । వామబాహుర్దక్షిణకర్ణ్యోరన్తశ్చరతి
 హంసః పరమాత్మా బ్రహ్మగుహ్యప్రకారో నాన్యత్ర విదితః ।
 జానన్తి తేఽమృతఫలకాః ।
 సర్వకాలం హంసం ప్రకాశకమ్ ।
 ప్రణవహంసాన్తర్ధ్యానప్రకృతిం వినా న ముక్తిః ।
 నవసూత్రాన్పరిచర్చితాన్ । తేఽపి యద్బ్రహ్మ చరన్తి । అన్తరాదిత్యే న జ్ఞాతం

మనుష్యాణామ్ | జగదాదితోఽ రోచత ఇతి జ్ఞాత్వా తే మర్త్యా విబుధాస్తపన
ప్రార్థనాయుక్తా ఆచరన్తి |

వాజపేయః పశుహర్తా అధ్వర్యుర్స్యో దేవతా అహింసా
ధర్మయాగః పరమహంసోఽధ్వర్యుః పరమాత్మా దేవతా
పశుపతిః బ్రహ్మోపనిషద్ బ్రహ్మ | స్వాధ్యాయయుక్తా
బ్రాహ్మణాశ్చరన్తి | అశ్వమేధో మహాయజ్ఞకథా |

తద్రాజ్ఞా బ్రహ్మచర్యమాచరన్తి | సర్వేషాం
పూర్వోక్తబ్రహ్మయజ్ఞక్రమం ముక్తిక్రమమితి బ్రహ్మపుత్రః
ప్రోవాచ | ఉదితో హంస ఋషిః | స్వయంభూస్తిరోదధే | రుద్రో
బ్రహ్మోపనిషద్ హంసజ్యోతిః పశుపతిః ప్రణవస్తారకః స ఏవం వేద |
హంసాత్మమాలికావర్ణబ్రహ్మకాలప్రవోదితా |

పరమాత్మా పుమానితి బ్రహ్మసమ్మత్తికారీణీ || ౧ ||

అధ్యాత్మబ్రహ్మకల్పస్యాకృతిః కీదృశీ కథా |
బ్రహ్మజ్ఞానప్రభాసన్యాకాలో గచ్ఛతి ధీమతామ్ |
హంసాఖ్యో దేవమాత్మాఖ్యమాత్మతత్త్వప్రజా కథమ్ || ౨ ||

అన్తఃప్రణవనాదాఖ్యో హంసః ప్రత్యయబోధకః |
అన్తర్గతప్రమాగూఢం జ్ఞాననాలం విరాజితమ్ || ౩ ||

శివశక్త్యాత్మకం రూపం చిన్మయానన్దవేదితమ్ |
నాదబిన్దకలా త్రీణీ నేత్రం విశ్వవిచేష్టితమ్ || ౪ ||

త్రియగ్గాని శిఖా త్రీణీ ద్విత్రాణాం సంఖ్యమాకృతిః |
అన్తర్గూఢప్రమా హంసః ప్రమాణాన్నిర్గతం బహిః || ౫ ||

బ్రహ్మసూత్రపదం జ్ఞేయం బ్రాహ్మం విధ్యుక్తలక్షణమ్ |
హంసార్కప్రణవధ్యానమిత్సుక్తో జ్ఞానసాగరే || ౬ ||

ఏతద్విజ్ఞానమత్రేణ జ్ఞానసాగరపారగః |
స్వతః శివః పశుపతిః సాక్షీ సర్వస్య సర్వదా || ౭ ||

సర్వేషాం తు మనస్తేన ప్రేరితం నియమేన తు |
విషయే గచ్ఛతి ప్రాణశ్చేష్టతే వాగ్వదత్యపి || ౮ ||

చక్షుః పశ్యతి రూపాణి శ్రోత్రం సర్వం శృణోత్యపి |
అన్యాని కాని సర్వాణి తేనైవ ప్రేరితాని తు || ౯ ||

స్వం స్వం విషయముద్దిశ్య ప్రవర్తన్తే నిరస్తరమ్ |
 ప్రవర్తకత్వం చాప్యస్య మాయయా న స్వభావతః || ౧౦ ||
 శ్రోత్రమాత్మని చాధ్యస్తం స్వయం పశుపతిః పుమాన్ |
 అనుప్రవిశ్య శ్రోత్రస్య దదాతి శ్రోత్రతాం శివః || ౧౧ ||
 మనః స్వాత్మని చాధ్యస్తం ప్రవిశ్య పరమేశ్వరః |
 మనస్తస్య తస్య సత్త్వస్థో దదాతి నియమేన తు || ౧౨ ||
 స ఏవ విదితాదన్యస్తథైవావిదితాదపి |
 అన్యేషామిన్ద్రియాణాం తు కల్పితానామపీశ్వరః || ౧౩ ||
 తత్తద్రూపమను ప్రాప్య దదాతి నియమేన తు |
 తతశ్చక్షుశ్చ వాక్యైవ మనశ్చాన్యాని ఖాని చ || ౧౪ ||
 న గచ్ఛన్తి స్వయంజ్యోతిఃస్వభావే పరమాత్మని |
 అకర్తువిషయప్రత్యక్ప్రకాశం స్వాత్మనైవ తు || ౧౫ ||
 వినా తర్కప్రమాణాభ్యాం బ్రహ్మ యో వేద వేద సః |
 ప్రత్యగాత్మా పరంజ్యోతిర్మాయా సా తు మహత్తమః || ౧౬ ||
 తథా సతి కథం మాయాసంభవః ప్రత్యగాత్మని |
 తస్మాత్తర్కప్రమాణాభ్యాం స్వానుభూత్యా చ చిద్భవే || ౧౭ ||
 స్వప్రకాశైకసంసిద్ధే నాస్తి మాయా పరాత్మని |
 వ్యావహారికదృష్ట్యేయం విద్యావిద్యా న చాన్యథా || ౧౮ ||
 తత్త్వదృష్ట్యా తు నాస్త్యేవ తత్త్వమేవాస్తి కేవలమ్ |
 వ్యావహారిక దృష్టిస్తు ప్రకాశావ్యభిచారితః || ౧౯ ||
 ప్రకాశ ఏవ సతతం తస్మాద్దైవత ఏవ హి |
 ఆద్వైతమితి చోక్తిశ్చ ప్రకాశావ్యభిచారతః || ౨౦ ||
 ప్రకాశ ఏవ సతతం తస్మాన్మౌనం హి యుజ్యతే |
 ఆయమర్థో మహాన్యస్య స్వయమేవ ప్రకాశితః || ౨౧ ||
 న స జీవో న చ బ్రహ్మీ న చాన్యదపి కించన |
 న తస్య వర్ణా విద్యన్తే నాశ్రమాశ్చ తథైవ చ || ౨౨ ||
 న తస్య ధర్మోఽధర్మశ్చ న నిషేధో విధిర్న చ |
 యదా బ్రహ్మాత్మకం సర్వం విభాతి తత ఏవ తు || ౨౩ ||

తదా దుఃఖాదిభేదోఽయమాభాసోఽపి న భాసతే |
 జగజ్జీవాదిరూపేణ పశ్యన్నపి పరాత్మవిత్ || ౨౪||
 న తత్పశ్యతి చిద్రూపం బ్రహ్మవస్తేవ పశ్యతి |
 ధర్మధర్మిత్వవార్తా చ భేదే సతి హి భిద్యతే || ౨౫||
 భేదాభేదస్తథా భేదాభేదః సాక్షాత్పరాత్మనః |
 నాస్తి స్వాత్మాతిరేకేణ స్వయమేవాస్తి సర్వదా || ౨౬||
 బ్రహ్మైవ విద్యతే సాక్షాద్యస్తుతోఽవస్తుతోఽపి చ |
 తథైవ బ్రహ్మవిజ్ఞానీ కిం గృహ్లాతి జహాతి కిమ్ || ౨౭||
 అధిష్ఠానమనౌపమ్యమవాజ్ఞనసగోచరమ్ |
 యత్తదద్రేశ్యమగ్రాహ్యమగోత్రం రూపవర్జితమ్ || ౨౮||
 అచక్షుఃశ్రోత్రమత్యర్థం తదపాణిపదం తథా |
 నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూఖ్యం చ తదవ్యయమ్ || ౨౯||
 బ్రహ్మైవేదమమృతం తత్పురస్తాద్-
 బ్రహ్మానన్దం పరమం చైవ పశ్చాత్ |
 బ్రహ్మానన్దం పరమం దక్షిణే చ
 బ్రహ్మానన్దం పరమం చోత్తరే చ || ౩౦||
 స్వాత్మనేవ స్వయం సర్వం సదా పశ్యతి నిర్భయః |
 తదా ముక్తో న ముక్తశ్చ బద్ధస్యైవ విముక్తతా || ౩౧||
 ఏవంరూపా పరా విద్యా సత్యేన తపసాపి చ |
 బ్రహ్మచర్యాదిభిర్ధర్మైర్లభ్యా వేదాస్తవర్తనా || ౩౨||
 స్వశరీరే స్వయంజ్యోతిఃస్వరూపం పారమార్థికమ్ |
 క్షీణదోషః ప్రపశ్యన్తి నేతరే మాయయావృతాః || ౩౩||
 ఏవం స్వరూపవిజ్ఞానం యస్య కస్యాస్తి యోగినః |
 కుత్రచిద్గమనం నాస్తి తస్య సమూర్ధరూపిణః || ౩౪||
 ఆకాశమేకం సమూర్ధం కుత్రచిన్న హి గచ్ఛతి |
 తద్వద్భ్రాహ్మత్మవిచ్ఛేదః కుత్రచిన్నైవ గచ్ఛతి || ౩౫||
 అభక్ష్యస్య నివృత్యా తు విశుద్ధం హృదయం భవేత్ |

ఆహారశుద్ధౌ చిత్తస్య విశుద్ధిర్భవతి స్వతః ॥ ౩౬ ॥

చిత్తశుద్ధౌ క్రమాజ్ఞానం త్రుట్యన్వి గ్రన్థయః స్ఫుటమ్ ।

అభక్ష్యం బ్రహ్మవిజ్ఞానవిహీనస్యైవ దేహినః ॥ ౩౭ ॥

న సమ్యగ్గానినస్తద్వత్స్వరూపం సకలం ఖలు ।

అహమన్నం సదాన్నాద ఇతి హి బ్రహ్మవేదనమ్ ॥ ౩౮ ॥

బ్రహ్మవిద్ధృసతి జ్ఞానాత్సర్వం బ్రహ్మోత్పన్నైవ తు ।

బ్రహ్మక్షత్రాదికం సర్వం యస్య స్యాదోదనం సదా ॥ ౩౯ ॥

యస్యోపసేచనం మృత్యుస్తం జ్ఞానీ తాదృశః ఖలు ।

బ్రహ్మస్వరూపవిజ్ఞానాజ్జగదోభ్యం భవేత్ఫలు ॥ ౪౦ ॥

జగదాత్మతయా భాతి యదా భోజ్యం భవేత్తదా ।

బ్రహ్మస్వాత్మతయా నిత్యం భక్షితం సకలం తదా ॥ ౪౧ ॥

యదాభాసేన రూపేణ జగదోభ్యం భవేత తత్ ।

మానతః స్వాత్మనా భాతం భక్షితం భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౪౨ ॥

స్వస్వరూపం స్వయం భుక్త్యై నాస్తి భోజ్యం పృథక్ స్వతః ।

అస్తి చేదస్తితారూపం బ్రహ్మోవాస్తిత్వలక్షణమ్ ॥ ౪౩ ॥

అస్తితాలక్షణా సత్తా సత్తా బ్రహ్మ న చాపరా ।

నాస్తి సత్తాతిరేకేణ నాస్తి మాయా చ వస్తుతః ॥ ౪౪ ॥

యోగినామాత్మనిష్ఠానాం మాయా స్వాత్మని కల్పితా ।

సాక్షిరూపతయా భాతి బ్రహ్మజ్ఞానేన బాధితా ॥ ౪౫ ॥

బ్రహ్మవిజ్ఞానసమ్పన్నః ప్రతీతమఖిలం జగత్ ।

పశ్యన్నపి సదా నైవ పశ్యతి స్వాత్మనః పృథక్ ॥ ౪౬ ॥ ఇత్యుపనిషత్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః

భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।

స్థిరైరజ్జెస్తుష్టువాఽసస్తనూభిః

వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥

స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః

స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।

స్వస్తి నస్తార్ఘ్యో అరిష్టనేమిః

స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥ హరిః ఓం తత్సత్ ॥

ఇతి పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్సమాప్తా ॥

Encoded by Sunder Hattangadi

——
Pashupatabrahma Upanishad

pdf was typeset on September 14, 2022

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

